

Sygn. akt I A Ca 666/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 7 lipca 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Poznaniu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Bogdan Wysocki

Sędziowie: SA Jan Futro (spr.)

SA Elżbieta Fijałkowska

Protokolant: st. sekr. sąd. Katarzyna Kaczmarek

po rozpoznaniu w dniu 7 lipca 2016 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa (...) Praw Człowieka i Ochrony Konsumentów im. R. K. z siedzibą w G. działającej na rzecz D. K. (1)

przeciwko (...) SA V. (...) z siedzibą w W.

o zapłatę

na skutek apelacji powódki

od wyroku Sądu Okręgowego w Zielonej Górze z dnia 18 listopada 2014 r.

sygn. akt I C 321/14

1. oddala apelację;
2. zasądza od powódki na rzecz pozwanego 4500 zł tytułem kosztów postępowania apelacyjnego i zażaleniowego

Elżbieta Fijałkowska Bogdan Wysocki Jan Futro

I A Ca 666/16

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2014 r. Sąd Okręgowy w Zielonej Górze oddalił powództwo (...) Praw Człowieka i Ochrony Konsumentów im. R. K. z siedzibą w G. działającej na rzecz D. K. (1) o zapłatę 200 000 zł wraz z odsetkami i kosztami procesu oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanego (...) Spółka Akcyjna V. (...) z siedzibą w W. 3 634 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Jako podstawy rozstrzygnięcia powołał następujące ustalenia.

W dniu 26 maja 2014 r. w Krajowym Rejestrze Sądowym - Rejestrze Stowarzyszeń (...), Fundacji oraz Samodzielnych Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej pod nr KRS (...) została zarejestrowana fundacja pod nazwą (...) Praw Człowieka i Ochrony Konsumentów in. R. K..

W Krajowym Rejestrze Sądowym ujawniono, że statut stowarzyszenia został sporządzony w dniu 5 maja 2014 r. W rubryce „cel działania organizacji” wymieniono zadania stowarzyszenia, w tym: udzielanie pomocy prawnej i finansowej ofiarom przestępstw, ofiarom wypadków i członkom ich rodzin, przedsiębiorcom w ochronie ich praw, w tym w szczególności konsumentom w ochronie ich prawa na polskim rynku ubezpieczeniowym.

W statucie powodowej fundacji zapisano, że fundacja ustanowiona zostaje na czas nieokreślony. Wskazano, że fundacja posiada osobowość prawną oraz może tworzyć oddziały, zakłady, filie i przedstawicielstwa w kraju i za granicą.

Statut zakłada również, że fundacja nie prowadzi działalności gospodarczej, a cały dochód z fundacji zostanie przeznaczony wyłącznie na działalność pożytku publicznego. Fundacja prowadzi wyłącznie działalność nieodpłatną.

W statucie wymieniono cele fundacji, w tym m.in. niesienie pomocy społecznej członkom rodzin oraz osobom najbliższym, które w wyniku wypadku utraciły członka rodziny oraz wyrównanie szans tych osób w walce o należne zadośćuczynienie, stosowne odszkodowanie oraz wszelkie inne prawa należne tymże osobom, a które winien w całości spełnić ubezpieczyciel.

D. K. (2) udzieliła pisemnej zgody na wytoczenie powództwa organizacji społecznej - (...) Praw Człowieka i Ochrony Konsumentów im. R. K..

W ocenie Sądu Okręgowego żądanie powoda nie zasługiwało na uwzględnienie z uwagi na brak legitymacji procesowej czynnej. Niniejsza sprawa nie należy bowiem do kategorii określonych w art. 61 k.p.c. tj. „spraw o ochronę praw konsumenta.”

Fundacja uprawnienie swoje do działania wywodziła stąd, że do jej zadań statutowych należy udzielanie pomocy prawnej i finansowej ofiarom przestępstw, ofiarom wypadków i członkom ich rodzin, przedsiębiorcom w ochronie ich praw, w tym w szczególności konsumentom w ochronie ich prawa na polskim rynku ubezpieczeniowym, zaś poszkodowany w świetle obowiązujących unormowań prawnych jest w opinii strony powodowej konsumentem.

W ocenie Sądu Okręgowego powódka nie ma legitymacji czynnej do wnoszenia powództwa o treści zawartej w pozwie.

Od wyroku tego zaskarżając go w całości, apelację wniosła powódka reprezentowana przez profesjonalnego pełnomocnika.

Zaskarżonemu wyrokowi zarzuciła naruszenie przepisów postępowania mające wpływ na treść wyroku, a mianowicie art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c. poprzez bezpodstawne uznanie, że sprawa zainicjowana niniejszym pozwem nie ma charakteru konsumenckiego oraz art. 62 § 1 k.p.c. w zw. z art. 106 k.p.c. poprzez bezpodstawne zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu mimo odpowiedniego zastosowania do działania organizacji **pozarządowej przepisów** o prokuratorze, którego udział w procesie cywilnym nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów na rzecz Skarbu Państwa ani od Skarbu Państwa;

Zarzuciła także naruszenie prawa materialnego, tj. art. 22¹ k.c. poprzez jego błędną wykładnię prowadzącą do wniosku, że poszkodowany w wyniku wypadku komunikacyjnego kierujący roszczenie bezpośrednio do ubezpieczyciela sprawcy (korzystający z actio directa), nie może być uznany za konsumenta w myśl regulacji prawa polskiego i wspólnotowego.

W konsekwencji wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu z uwagi nierozpoznanie istoty sprawy oraz o orzeczenie o kosztach instancji odwoławczej na zasadzie art. 108 § 2 k.p.c., tj. z pozostawieniem Sądowi pierwszej instancji kompetencji do orzekania w przedmiocie kosztów postępowania odwoławczego; ewentualnie o odstąpienie od zasądzenia kosztów procesu od powoda na rzecz pozwanego z uwagi na treść art. 62 § 1 k.p.c. w zw. z art. 106 k.p.c.

Postanowieniem z dnia 22 lipca 2015 r. Sąd Apelacyjny w Poznaniu odrzucił apelację powódki z uwagi na jej nieopłacenie.

W wyniku zażalenia powódki Sąd Najwyższy postanowieniem z dnia 22 kwietnia 2016 r. uchylił powyższe postanowienie wyrażając pogląd, że organizacja pozarządowa jest z ustawy zwolniona od opłat sądowych.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny ważył, co następuje.

Zasadnicze znaczenie w sprawie miało przesądzenie, czy powodowa Fundacja ma legitymację czynną do występowania w sprawie po stronie powodowej.

Brak legitymacji czynnej (materialnej i procesowej) jest równoznaczny z brakiem uprawnienia do wytoczenia powództwa, co skutkuje jego oddaleniem a limine, bez potrzeby badania jego podstaw merytorycznych.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do zarzutu błędnego uznania przez Sąd Okręgowy, że powództwo w niniejszej sprawie nie zostało wytoczone przez powódkę w sprawie „o ochronę konsumentów” w rozumieniu przepisu art. 61 § 1 pkt 3 k.p.c., a w konsekwencji, że powódka nie ma legitymacji procesowej czynnej, należy podzielić w całości argumentację i rozważania prawne Sądu Okręgowego w powyższym zakresie, w szczególności, że poszkodowany wskutek wypadku komunikacyjnego nie może być uznany za konsumenta.

Trafnie wskazał Sąd Okręgowy, że analiza obowiązujących przepisów prawa oraz poglądów doktryny, uzasadnia przyjęcie, iż na gruncie przepisów prawa cywilnego pojęcie konsumenta obejmuje osoby będące stroną umowy zawartej z profesjonalnym kontrahentem prowadzącym działalność gospodarczą (przedsiębiorcą), której celem działania jest zaspokojenie, własnych potrzeb. Za konsumenta należy uważać także osobę, która, działając, jako potencjalny nabywca towaru lub usługi, wstępuje w stosunek prawny pozostający w bezpośrednim związku z działaniem przedsiębiorcy, jako producenta lub sprzedawcy towarów albo świadczącego usługi.

Prawidłowe jest też stanowisko Sądu Okręgowego, że roszczenie poszkodowanego w wypadku komunikacyjnym nie jest roszczeniem z umowy ubezpieczenia, lecz deliktowym roszczeniem odszkodowawczym wynikającym z faktu wyrządzenia mu szkody przez sprawcę czynu niedozwolonego. Ustawodawca przesądził o tym w sposób niebudzący wątpliwości, przewidując odrębne dla tego roszczenia zasady przedawnienia roszczeń w art. 819 § 3 k.c. W przepisie tym ustawodawca - odwołując się do przepisów k.c. o przedawnieniu roszczeń deliktowych (art. 442¹ k.c.) - *expressis verbis* odróżnił roszczenie zgłoszone w trybie *actio directa* od roszczeń z umowy ubezpieczenia. W rezultacie, poszkodowany nie może być uznany za konsumenta, albowiem pojęcie to dotyczy relacji kontraktowych (lub przedkontraktowych) z przedsiębiorcą, a nie dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, w szczególności z tytułu deliktu.

Zasadne jest również zapatrywanie Sądu I instancji, że poszkodowany (uprawniony) żądając zapłaty odszkodowania od ubezpieczyciela nie dokonuje czynności prawnej w rozumieniu przepisu art. 22¹ k.c., a wyłącznie realizuje przysługujące mu w oparciu o normy prawne prawo podmiotowe.

Wprawdzie w piśmiennictwie wyrażane są poglądy o potrzebie szerokiej interpretacji pojęcia „konsumenta”, jednakże dokonując wykładni celowościowej tego pojęcia nie można uznać, że obejmuje ono swoim zakresem dochodzenie roszczeń, w szczególności zadośćuczynienia za krzywdę w związku ze śmiercią osoby bliskiej i zerwaniem więzi rodzinnej. Przytaczane przez apelującą orzeczenia, uznające poszkodowanego za konsumenta zapadły na tle odmiennych stanów faktycznych, w których roszczenie odszkodowawcze dotyczyło zwrotu kosztów najmu pojazdu zastępczego, a zatem dotyczyły roszczeń mających związek ze zniszczeniem lub uszkodzeniem mienia, tj. dotyczących zaspokojenia potrzeb materialnych osób fizycznych. Sytuacji takich nie można wprost odnosić do roszczeń dochodzonych w związku ze śmiercią osób bliskich, w szczególności z tytułu zadośćuczynienia za doznaną krzywdę (art. 446 § 4 k.c.).

Także orzecznictwo nie potwierdza poglądu wyrażanego przez powoda. Zauważyć można, że w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 17 listopada 2011 r., podjętej w sprawie III CZP 5/11, Sąd Najwyższy stwierdził *expressis verbis*, że osoba poszkodowana przez ubezpieczonego (sprawcę szkody) nie może być uznana za konsumenta, gdyż nie zawiera umowy, a zgłoszenie przez nią roszczenia wobec sprawcy szkody oraz skorzystanie z *actio directa* wobec ubezpieczyciela nie stanowią czynności prawnej w rozumieniu art. 22¹ k.c. Także w uchwale z dnia 9 września 2015 r. III SZP 2/15 (Biul. SN z 2015 r., z. 9, poz. 21) Sąd Najwyższy stwierdził, iż poszkodowany będący osobą fizyczną, nieprowadzącą działalności gospodarczej, dochodzący roszczenia od ubezpieczyciela w ramach odpowiedzialności gwarancyjnej z tytułu umowy obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych nie jest konsumentem w rozumieniu art. 24 w zw. z art. 4 pkt 12 ustawy z dnia 17 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. nr 50, poz. 331, ze zm.) w związku z art. 22 k.c.

W konsekwencji Sąd Apelacyjny nie podzielił także wyrażonego w apelacji powódki poglądu, że z uwagi na fakt, iż – jak twierdzi – działa na rzecz konsumenta zgodnie z przepisami art. 62 § 1 k.p.c. w zw. z art. 106 k.p.c. niedopuszczalne jest zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów procesu mimo odpowiedniego zastosowania do działania organizacji pozarządowej przepisów o prokuratorze.

Co prawda, rzeczywiście art. 106 k.p.c. stanowi, że udział prokuratora w sprawie nie uzasadnia zasądzenia zwrotu kosztów od Skarbu Państwa.

Niemniej, zarówno w judykaturze, jak i piśmiennictwie od dawna dominuje wykładnia, którą akceptuje także Sąd Apelacyjny, zgodnie z którą nie dotyczy to sytuacji, gdy prokurator występuje z powództwem na rzecz oznaczonej osoby na podstawie art. 7 i art. 55 k.p.c. lub wytacza powództwo na podstawie art. 57 k.p.c. W przeciwnym przypadku naruszona zostałaby zasada równości stron i ich odpowiedzialności za wynik procesu a także konstytucyjna zasada równej ochrony praw majątkowych (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 5 maja 1989 r. w spr. II CR 155/89, LEX nr 5277, z dnia 12 grudnia 2002 r. w spr. II CKN 1190/00, LEX nr 1165509 oraz z dnia 10 października 2003 r. w spr. II CK 116/02, LEX nr 148626, a także: Kodeks postępowania cywilnego, Komentarz pod red. T. Erecińskiego, Wyd. Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2007, Wyd. 2, tom 1, str.311, T. Demendecki, Komentarz aktualizowany do art. 106 Kodeksu postępowania cywilnego, LEX, itp.).

Z tych przyczyn Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oraz powołanych wyżej przepisów prawa materialnego i procesowego orzekł jak w punkcie 1 sentencji wyroku.

O należnych stronie pozwanej kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym i zażaleniowym orzeczono na podstawie przepisów art. 98 § 1 i 3 k.p.c. oraz art. 99 k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu treści § 2 ust. 1 i 2 oraz § 12 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 pkt. 2 w zw. z § 6 pkt. 6 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tekst jedn. Dz. U z 2013r, nr 490.).

Elżbieta Fijałkowska Bogdan Wysocki Jan Futro